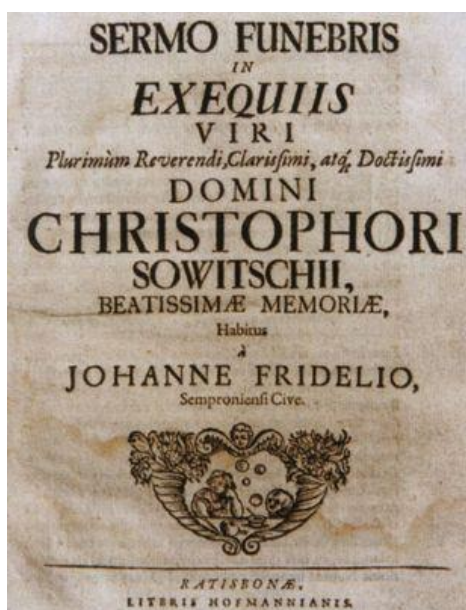

FRIDELIUS JÁNOS

Fridelius János tanár, természettudós, az első magyar antropológiai mű írója 1638-ban született Sopronba. Apja Fridl Gál tímármester, anyja Haincz Margit volt. A soproni evangélikus gimnáziumban tanult, majd tanulmányait a wittenbergi egyetemen folytatta. Itt jelent meg több munkája is. Disputációját 1661-ben tartotta.

Amikor visszatért szülővárosába, az evangélikus gimnázium conrectora (rektorhelyettese) lett, M. Tieftrunk Dániel rector mellett. 1666-ban megnősült, Fischer Anna Máriát, egy soproni polgárlányt vett feleségül. Az evangélikus gimnázium a vallásüldözések ideje alatt, 1673–1682 között szünetelt, s amikor újra megnyílt, az időközben elhunyt rector helyébe Frideliust választották. Az iskola élén állt csaknem három évtizedig (1684–1712).

Művei közül nyomtatásban a következők jelentek meg:

Antropologia de principiis nobiscum natis, Wittenbergae, 1661. Erről a műről írta Bartucz Lajos, hogy világirodalmi viszonylatban is érdekes, mert az első embertani munkát Magnus Hundt marburgi filozófus írta 1501-ben, a másodikat Fridelius. Magyarországon, tehát ő volt az első antropológus.

Fridelius szerkesztésében jelent meg Lackner Kristóf életrajzához kapcsolódó értékes mű, a soproni gimnázium tanulóinak és volt tanulóinak tollából, Lacknerra vonatkozó értekezések gyűjteménye:

B. Domini Christofori Lackneri J. U. Doctoris et consulis qondam civitatis Sempronienſis vitae curriculum. Ratisbonae Typis Johannis Georgii Hoffmanni Anno 1714. Gyűjtemény előszavát írta csak Fridelius. Az öt beszédet a gimnázium növendékei tartották 1714-ben, Lackner polgármesterré történt választásának századik évfordulóján. A munka bizonyítja a soproni iskola kulturális központ szerepét, Sopron városának nemzeteket összekötő jellegét. Soproniak és idegenek, magyar és német

ifjak a beszédek alkotói.

Fridelius János igazgatósága alatt megváltozott az iskola felügyeleti és fenntartási rendszere, az iskolafenntartó többé nem a város volt, hanem az egyházközség. Egészen 1853-ig az evangélikus konventnek rendelték alá az iskolát. Új korszak kezdődött az intézmény életében, az oktatás haladó szelleművé vált. A rektorok és tanárok, akik ekkor az iskola nevelői voltak, a korai felvilágosodást képviselték, pedagógiai reformjaikkal a változást, a fejlődést segítették elő.

Az evangélikus konvent 1663-ban, mint iskolafenntartó megbízta Frideliust a tanterv elkészítésével. Jutalmul 30 forintot kapott. Tantervében hármas pedagógiai célt tűzött ki: a kegyességet, az erkölcsösséget és a tudományos műveltséget (pietas, honestas, humanitas). Még nem szánt komolyabb szerepet a reáliáknak, a vallás tanítására azonban nagy hangsúlyt helyezett: "mindennap olvassanak a Bibliából, tanuljanak belőle bibliai mondásokat, s ezeket vonatkoztassák a hitágazatokra". Az iskola tanítási nyelve a latin volt, de szerepelt a német, és a magyar nyelv oktatása is. E három nyelv ismeretét és gyakorlatát Fridelius a tanulóktól és a tanároktól egyaránt megkövetelte. A tantervhez részletes utasítások készültek, minden osztály számára megjelölte a tankönyveket, a tanítási célokat, módszereket, eszközöket. A neveléssel kapcsolatban hangsúlyozta, mennyire fontos, hogy az iskola ne csak ismereteket nyújtson, hanem neveljen, szoktassa a tanulókat az udvarias modorra is.

Műve neveléstörténeti jelentőségű, a 17. századi magyar tantervek és utasítások között is kiemelkedő.

Fridelius János 1712-ben nyugalomba vonult, 1719. januárjában hunyt el.

Irodalom:

Legény János: A magyar nyelv és a nemzeti szellem a soproni iskolákban 1867 előtt. - In: Soproni Szemle 6. évf. 2. sz. (1944.) p. 41-73. és 3. sz. (1944.) p. 117-180.

Németh Sámuel: Fridelius János.- In: Soproni Szemle 5. évf. 3. sz. (1941.) p. 238-239.

Németh Sámuel: A soproni evangélikus líceum tanuló ifjúsága a XVIII. században. - In: Soproni Szemle 11. évf. 1-2. sz. (1957.) p. 65-78.

Szála Erzsébet: Sopron tudomány- és technikatörténetéből Soproni Egyetem, 1997.